

Rheumatic fever

Information for whānau

Au Tuatua 'Akakitekite ki te Kōpu Tangata nō runga 'i te Maki Rumātiki

'E maki rīkarika te Rumātiki tē kā riro 'ei tākinokino 'i tō'ou puku'atu. Ko te mamae karaponga putuputu, te 'akairo 'akamatakite'anga mua.

Nō te mea ē, 'ē no'o ana koe ki te pae 'i tēta'i tangata 'e maki rumātiki tōna, ka teitei tō'ou tūranga nō te tū katoa'ia'anga 'e tē reira. 'E 'ātui atu ki tō'ou taote, mē 'e tangata tēta'i 'i roto 'i tō'ou kōpū tangata, mei te toru ki 35 mata'iti, 'e mamae karaponga, mē kore ra, 'e maki pākiri tōna. 'E kimi atu 'i te tauturu mei kō mai 'i te tu'anga rapakau maki 'i te au taime kātoatoa mē tupu teia, nō te mea, ka 'oki 'ua mai rāi te maki nāna e 'akatupu ana te maki rumātiki.

'Ea'a te maki Rumātiki?

'E maki kino te rumātiki. 'Ē tupu ana tē reira ki te au tangata mei te toru ki te 35 mata'iti. Ko te mamae karaponga putuputu, te 'akairo 'akamatakite'anga mua.

Ka rauka 'i te maki rumātiki 'i te:

- tākinokino 'i te puku'atu 'ō te tamariki
- 'akatupu 'i te mamae 'i roto 'i ngā turi, ngā pa'upa'u'anga vaevae, ngā po'o rima, mē kore rā, 'i tēta'i atu au pa'upa'u'angā ivi
- 'akatupu 'i te mā'iti'iti tūkē 'ua ake rāi 'i roto 'i te rima.

Mē tū'ia tēta'i o tā'au tamariki 'i te maki rumātiki, kā riro mai tē reira 'ei tākinokino tinamou 'i te arā toto 'ō te puku'atu. Kua kāpiki'ia teia ē, 'e maki rumātiki ō te puku'atu. Ko te au tangata 'e maki rumātiki tō rātou, ka 'inangaro'ia rātou kia pātia'ia 'i te vairākau pāroru, 'i te au 'ā 'epetoma kātoatoa, nō tēta'i 10 mata'iti, 'ei tauturu 'i te pāroru 'i tō rātou puku'atu. 'I tēta'i taime, 'ē anoano'ia ana te aronga 'ē maki rumātiki tō rātou, kia vā'i'ia.

'Nā te a'a 'e 'akatupu ana 'i te maki rumātiki?

Nā tēta'i manumanu tei karanga'ia ē, 'e streptococci, mē kore, "strep," 'e 'akatupu ana 'i teia maki 'e rumātiki.

Ka rauka 'i teia manumanu 'i te no'o ki roto 'i tō'ou karaponga, ma te kore 'e kitea te 'akairo 'i roto iā koe, 'ināra, 'i roto 'i tēta'i au tangata, ka 'akatupu tē reira 'i te mamae karaponga, mē kore, manumanu 'i roto 'i te karaponga (tei karanga'ia ē, e karaponga strep). Ka 'akatupu katoa te manumanu-repo 'i te au tū maki pākiri.

'I tēta'i taime, ko te aronga tei tū'ia e te karaponga strep, mē kore ra, 'i te au maki 'ō te pākiri, kā 'aere 'ua rāi ē, ka tū'ia rātou e te maki rumātiki.

Kimi'anga 'i te au tuatua tauturu a te marae ora

Mē 'e mamae karaponga, mē kore, 'e pākiri 'akamaki tō'ou, mē kore ra, tēta'i 'ua atu o tō'ou kōpū tangata 'i rotopū 'i te 3 'ē te 35 mata'iti, 'e 'ātui atu ki tō'ou taote, mē kore, 'i te ngā'i 'ōronga'anga tauturu rapakau maki.

Kā rave te taote 'i tēta'i au kimikimi'anga, 'ē ka 'ōronga'ia mai tēta'i vairākau pāroru kiā koe, mē kore ra, ki tō'ou kōpū tangata. Kā riro te vairākau, 'ei tauturu 'i te pāroru 'iā koe, mē kore, 'i tēta'i 'ua atu 'i roto 'i tō'ou kōpū tangata, kia kore 'e tū'ia e te maki rumātiki.

'E tū'ia ana te tamariki 'i te maki rumātiki, ma'ata atu 'i te ta'i taime, nō reira, 'e mea pu'apinga kia

‘ākarakara’ia te karaponga ‘ē te pākiri ‘akamaki ‘i te au taime kātoatoa, me tupu teia.

Pāruru’anga ‘i te maki Rumātiki

‘E maki ngō’ie ‘ua te rumātiki ‘i te toto’a ‘i roto ‘i te au kōpū tangata, mē ‘e ma’ata tikāi te tangata e no’o ana, ē, ‘ē moe ana ‘i roto ‘i te pi’a moe ‘okota’i. Ināra, ‘e au taka’inga tēta’i ka rauka iā koe ‘i te rave nō te ‘akaiti mai ‘i te toto’a’anga ‘ō te maki rumātiki:

- Kape ‘i te ‘ōake ‘i tā’au mō’ina vai e inu ra, kai ē kai ra, mē kore ra, mātipi ‘ē te kōkai tā’au e tā’anga’anga ra, mē kore, ‘i te ngaungau ‘i te kai a tā’au pēpē. Kā riro teia ‘ei ‘akatoto’a ‘i te manumanu-repo mei tēta’i tangata ki tēta’i.
- Kape ‘i te ma’ani kai nā tēta’i ‘ua atu, mē ‘e mānga makimaki tō’ou, mē kore ra, mē kua ‘akamaki tō’ou pākiri.
- Ārai ‘i tō’ou va’a ‘ē te putāngi’u mē mare, mē kore, mare-ti’e koe, pē’i rava ‘i te pēpa ‘ōrei ki va’o ‘i muri ‘ua ake, ma te ‘ōrei ‘ē te tamarō meitaki ‘i tō’ou rima ki te pu’a ‘ē te vai.

Mē kā rauka, auraka ‘e ‘akatika kia ma’ata te tangata kā moe ki roto ‘i te pi’a moe ‘okota’i, mē kore ra, ‘i te ro’i ‘okota’i.

Au ‘Akairo ‘ē te au tā’i’i teima’a

Ko te mamae karaponga te ‘akairo tumu ‘ō te karaponga strep. ‘I roto ‘i te tamariki, ko te au ‘akairo nō te mamae karaponga, kā ō mai te ngatā ‘i te ‘āpuku, mē kore ra, ka ākā ‘anga’anga ia rātou te kai mānga, mē kore, ‘i te inu vai.

Mē ‘e pākiri ‘akamaki tō’ou mei te manumanu-repo strep mai, ka ‘akatupu tē reira ‘i te:

- pākiri mangio muramura, ‘ē te kōpūpū, tē kā ‘akapaka ma te ‘aka’une (te au ngā’i tikāi ‘ō te putāngi’u, va’a mē kore vaevae), mē kore ra,
- muramura, ma’ana, ‘akaē, ‘ē te pāetaeta, mē kore, mamae pākiri.

Kāre te kātoatoa tei tū’ia e te maki karaponga strep, mē kore, ‘e te pākiri ‘akamaki strep, ‘e tū’ia e te maki rumātiki.

Ko te aronga i tū’ia e te maki rumātiki, ko tēia te au ‘akairo ka kitea mai, mei te ta’i ki te rima ‘epetoma ‘i muri ake ‘i te mamae’anga tō rātou karaponga:

- Ko te mamae pa’upa’u’anga te ‘akairo putuputu ‘ō te maki rumātiki. Ka ō mai te ‘ope, ngā turi, ngā poro rima, ngā pa’upa’u’anga vaevae, ‘ē ngā pa’upa’u’angā rima. Ka mamae te au pa’upa’u’anga tūkētūkē ‘i te au rā tūkēkē. Kā ‘akatupu te mamae pa’upa’u’anga ‘i te kokikoki, mē kore, ka ngatā te ‘aere, nō te mamae.
- Ka muramura, ka ‘akaea, ‘ē kā ‘akavera te au pa’upa’u’anga.
- Potopoto te a’o – ka ngō’ie ‘ua te potopoto ‘i tō rātou a’o, ‘i runga ake ‘i tei mātau’ia e rātou, mē rave ‘anga’anga rātou.
- ‘i te pupū
- Au pukupuku rikiriki kāre e maemae ana, ‘i raro ake ‘i te pākiri, nā runga ‘i ngā poro-rima, ngā pa’upa’u’angā rima, ngā turi, ngā pa’upa’u’anga vaevae, mē kore, ‘i te ivi mokotua.
- Rūketekete tūkē ‘ua ake rāi o tō rātou rima, vaevae, arero, ‘ē te tutu-mata. Ka ‘ākara’anga mā’iti’iti, mē kore, kāre ‘e rauka te no’o mārie, ‘ē ka tāmanamanatā tēia ‘i tā rātou tātā’anga. Ka tāpū teia au mā’iti’iti’anga, mē moe rātou.

‘Ā te au tuātau ki mua, kā ngaro te ma’ata’anga o teia au ‘akairo. Inārā, ko te tākinokino tei tupu ‘i te puku’atu, kā vai tinamou tē reira.

Ka tū katoa’ia te tamariki ‘ē te au māpū ‘i te:

- mamae kōpū
- topa ‘ō te paunu
- pakari te ro’iro’i
- pīva pakari, ma’ata atu ‘i te 38 vāito te teitei, tē kā vai nō tēta’i au rā ‘i muri mai.

Nō tēta’i atu au ma’ata’anga tuatua

Nō te au tuatua tauturu ‘ātu’i atu ki tō’ou taote. Ka rauka katoa iā koe ‘i te tāniuniu atu ‘i te raini o te Rapakau Maki ma te tūtaki-kore ‘i tēta’i ‘uātu tuātau ‘i runga i te nūmero 0800 611 116. ‘E au aronga ‘uri reo tā te tu’anga Rapakau Maki nō te aronga tē kā anoano ‘i tē reira. Nō tēta’i atu au ma’ata’anga tuatua nō runga i te maki Rumātiki, ‘ātoro atu ‘i te kupe roro-uira, info.health.nz/rheumatic-fever